

Maksātnespējas administratoru „raganu medības”

Reformas rezultātā praktizējošo maksātnespējas procesa administratoru skaits samazināsies aptuveni uz pusi

Jānis Jurkāns 24.janvāris 2014 10:17

Šogad 10.janvārī likumprojektam „Grozījumi Maksātnespējas likumā” pirms trešā lasījuma tika iesniegti tieslietu ministra Jāņa Bordāna priekšlikumi, izraisot diskusijas par to, cik pareizi no likumdošanas tehnikas viedokļa ir trešajā lasījumā iesniegt būtiskus konceptuālus grozījumus, kas pēc būtības ir maksātnespējas reforma. Saprota, ka šādi ministrs cenšas iegūt politisko kapitālu, solot sakārtot sasāpējušās problēmas saistībā ar maksātnespējas procesiem. Nevaru noliegt, ka problēmas pastāv, taču to risināšanai jāpieiet analītiski, jānoskaidro to cēloņi un tikai tad jādiskutē par labāko risinājumu.

Sabiedrības negācijas par maksātnespēju galvenokārt ir saistītas ar vairākiem apstākļiem. Vispirms jebkurā maksātnespējā kreditori zaudē naudu, pārsvarā visu naudu. Diemžēl neapmierināti paliek arī darbinieki, jo uz izmaksām no garantiju fonda ir jāgaida mēnešiem, tās nekompensē darba devēja solīto aploksnē, bet novēlotas maksātnespējas gadījumā izmaksas apmērs nesedz reāli nopelnīto, jo ir aprobežots ar trim darbinieka mēnešalgām.

”Tā kā Ekonomikas policija konsekventi atsaka saukt pie administratīvās vai kriminālatbildības maksātnespējīgo sabiedrību amatpersonas par maksātnespējas savlaicīgu nepieteikšanu, patlaban uzņēmējos ir iesakņojusies bezatbildības sajūta.

Tās rezultātā maksātnespēja tiek pieteikta un pasludināta novēloti, kad visa manta jau ir izsaimniekota. Tāpēc administratoriem nav iespējams ne saimniecisko darbību atjaunot, ne pārdot parādnieka aktīvus kā uzņēmumu - kustamās un nekustamās mantas, dažādu tiesību (preču zīmju, nomas tiesību, interneta adreses, telefonu numuru u.c.) kopību, kopā ar saistībām pret darbiniekiem (saglabājot darba vietas).

Šādā gadījumā administratoram atliek vienīgi iztirgot mantas atlikumu un, ja tam ir pamats, piedzīt zaudējumus no valdes vai apstrīdēt darījumus tiesā. Bet, tā kā tiesas vismaz Rīgas tiesu apgabalā ir pārslogotas, tiesvedība ilgst trīs, piecus vai pat vairāk gadus, un, pat lietu uzvarot, sākas grūtības ar piedziņu. Piemēram, ja atbildētājs ir vīrs, tad piedziņu var vērst uz ģimenes mājas vienu otro domājamo daļu. Kurš gan izsolē pirks domājamo dzīvojamās mājas daļu?

Tādējādi administratora darba efektivitāte ir pakļauta tiesībsargājošo iestāžu neieinteresētībai, tiesu sistēmas neefektivitātei, likumu nepilnībām, bet šo jautājumu risināšanai ir nepieciešams ilgāks laiks un lieli resursi.

”Taču politiķi ir izvēlējušies vieglāko ceļu - savas ilgtermiņa neizdarības dēļ radušos problēmu nonivelēt līdz tēzei par administratoru mafiju.

Būtisku ieguldījumu administratoru negatīvā tēla nostiprināšanai ir devušas bankas, kas krīzes sākumā caur maksātnespējas procesiem pārformēja uz bankām piederošām sabiedrībām parādnieku nekustamos īpašumus, nereti

par cenām, kas tika noteiktas izsolē ar lejupejošu soli, bet ar administratoru palīdzību turpināja piedziņu no tiem Latvijas iedzīvotājiem, kas neapdomīgi bija devuši galvojumus.

Nereti neapmierinātība ar administratoriem ir tieši tajās lietās, kur bankas maksātnespējas procesa ietvaros ir apgājušas pārējos kreditorus, kuru ieskatā juridiski korektāks būtu bijis citāds naudas sadalījums. Daļai administratoru ciešā sadarbība ar bankām nodrošināja lielus ieņēmumus, bet, samazinoties šādu banku pasūtījumu skaitam, tie uzdrīkstējās rīkoties pretēji banku interesēm, kas izsauca skaļu sašutumu, jo pašu „piebarotais draugs iekoda rokā”.

Minētās pārdomas, manuprāt, parāda tos cēloņus, kas ir devuši pamatu sabiedrības neapmierinātībai un aizdomām, ka administratori prettiesiski palīdz uzņēmējiem izvairīties no parādu samaksas, savtīgās intereses stādot augstāk par kreditoru tiesībām.

Tāpēc izbrīna uzstājība, ar kādu politiķi rosina, ka maksātnespējas procesa administratoriem būtu nosakāms valsts amatpersonas statuss. Nozīmīgākās šāda lēmuma sekas būtu tādas, ka tiem administratoriem, kas vienlaikus ir zvērināti advokāti, būtu jāizšķiras, vai turpināt pildīt advokāta vai maksātnespējas procesa administratora pienākumus, jo saskaņā ar Latvijas Republikas Advokatūras likuma 15.panta 11.punktu zvērināti advokāti nevar atrasties valsts vai pašvaldības dienestā.

Kaut gan priekšlikuma iesniedzēji uzskata, ka administratora amats ir savienojams ar zvērināta advokāta amatu, šāda nostādne grauj neatkarīgas advokatūras pamatus. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem, valsts amatpersonām jāsniedz detalizēta ienākumu deklarācija, savukārt advokātam ir jāgarantē konfidencialitāte arī par to, kas ir viņa uzdevuma devējs un pakalpojumu apmaksātājs.

Minēšu šādas nepieciešamības praktiskus piemērus konfidenciāla advokāta konsultācija paternitātes jautājumos vai laulības šķiršanas jautājumos, vai laulībā esoša persona vēlas noligt advokātu krimināllietā savam mīļākajam vai mīļākajai, kas atrodas apcietinājumā. Tas, ka naudas saņemšanas fakts būs publisks, var ierobežot ieinteresētās personas iespējas saņemt juridisko palīdzību, jo honorāra maksātāji baidīsies no fakta publiskošanas. Tas būtu līdzīgi kā atzīt ārstu par valsts amatpersonu - lai visi redz, kas pie viņa ārstējas?

Neskatoties uz to, ka bijušais tieslietu ministrs Jānis Bordāns pats ir zvērināts advokāts, nav uzklusījis Latvijas Zvērinātu advokātu padomes viedokli šajā jautājumā. Ierosinājuma autoriem būtu jārēķinās ar sekām, ko radīs ierosinājuma ieviešana. Tagad aptuveni 150 advokātiem ir sertificēta maksātnespējas procesa administratora statuss. Viņiem būs jāizlemj, vai turpināt pildīt advokāta, vai maksātnespējas procesa administratora pienākumus. Esmu pārliecināts, ka vairums advokātu, kam ir administratora sertifikāts, izšķirsies par labu advokatūrai, tāpēc viņiem nāksies atteikties no maksātnespējas procesa administratora sertifikāta. Tomēr tieši tie sertificētie administratori, kas vienlaikus ir advokāti, manuprāt, ir vieni no zinošākajiem speciālistiem maksātnespējas jomā.

”Ja advokāti nevarēs vienlaikus būt arī maksātnespējas procesu administratori, tad praktizējošo maksātnespējas procesa administratoru skaits samazināsies aptuveni uz pusi.

Šādā kontekstā jāsecina, ka piedāvātie likuma grozījumi palielinātu tieši to administratoru ietekmi, kas nav zvērināti advokāti un par kuru rīcības tiesiskumu ir izskanējušas publiskas šaubas. Vienlaikus negribētos domāt, ka tas ir šo grozījumu patiesais mērķis, jo nevar noliegt, ka maksātnespējas lietu skaits un kvalitāte nenodrošina visiem administratoriem iztiku.

Izvērtējot maksātnespējas procesa administratora pilnvaras, pienākumus un tiesības, secināms, ka tie neatbilst nevienam no likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā” 4.pantā norādītajiem kritērijiem, kas ir pamats personas atzīšanai par valsts amatpersonu. Maksātnespējas administratori neizdod administratīvos aktus, neveic uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas attiecībā pret personām, kas neatrodas to tiešā pakļautībā, kā arī nerīkojas ar valsts vai pašvaldību finanšu līdzekļiem vai mantu. Tādējādi, pieņemot šādus likuma grozījumus,

manuprāt, būs pietiekams tiesisks pamats konstitucionālās sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesā.

Viens no ierosinājuma mērķiem ir palielināt maksātnespējas procesa administratoru kontroli un pakļaut administratoru darbības kontroli Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam. Tomēr, ņemot vērā, ka maksātnespējas procesa administratorus jau šobrīd kontrolē gan Maksātnespējas administrācija, gan Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija, gan kreditoru sapulce, gan tiesa un arī Ekonomikas policija, vai ir pamats uzskatīt, ka papildus kontroles institūcija ir problēmas risinājums? Vai Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kontrole ir būtiski mainījusi korupcijas līmeni valsts amatpersonu vidū Latvijā?

”Arī starptautiskajā praksē šāds risinājums būtu jaunums; citās valstīs mūsdienās advokātiem nav liegts vienlaikus būt maksātnespējas administratoriem un nav dzirdēts, ka vēl kādā valstī ar maksātnespējas administrēšanu nodarbotos personas, kas nav valsts dienestā, bet kurām piešķirts valsts amatpersonas statuss.

Diemžēl līdz šim nav dzirdēts viedoklis vai argumenti, kas atspēkotu to juristu viedokļus, kuri izvirza pamatodus iebildumus par šīs ieceres pareizību un pamatotību. Līdz ar to rodas jautājums, kas ir šāda ierosinājuma atkārtotas izvirzīšanas pamatā: juridiski izsvērtā likumdošanas iniciatīva, politiskā kapitāla papildināšana, apzinoties sabiedrības negatīvo attieksmi pret maksātnespējas procesiem, vai ietekmes pārdale starp administratoriem?

Daudz rezultatīvāk būtu atjaunot sabiedrības uzticību administratoriem, piemērojot stingrākus disciplināratbildības standartus, saskaņā ar kuriem par neefektīvu, neētisku un nelikumīgu rīcību administratori tiktu atcelti no procesiem, tiem tiktu atņemts sertifikāts. Tāpēc pozitīvi vērtējams ierosinājums ieviest administratoru disciplināro atbildību un izveidot disciplinārlietu komisiju. Taču, kā jau minēju ievadā, šā priekšlikuma koncepcija būtu rūpīgāk jānoslīpē. Piemēram, tiek paredzēts disciplinārlietu komisiju izveidot no diviem Tieslietu ministrijas pārstāvjiem, diviem Maksātnespējas administrācijas pārstāvjiem un Latvijas Republikas Augstākās tiesas tiesneša. Tādējādi disciplinārlietas izlemtu četri Tieslietu ministra padotībā esoši ierēdņi bez praktiskas administratora darba pieredzes. Tas nav pareizi, līdzīgi kā ārsta disciplināratbildību nebūtu pareizi izvērtēt personām, kas nav ar ārsta darba praktisku pieredzi.

Nobeigumā vēlos izteikt cerību, ka administratoru reforma notiks izsvērtā un Saeimas kārtības rullim atbilstoša procesa rezultātā, kas nesīs cerēto rezultātu un uzlabos maksātnespējas lietu kvalitāti. Tāpat novēlu saviem kolēģiem administratoriem strādāt tā, lai kreditoru vairākums katrā lietā būtu apmierināts ar administratora darbu un nevienam nerastos argumentēta pārliecība par administratora nodarītu netaisnību.

Autors ir zvērināts advokāts, sertificēts maksātnespējas procesa administrators